

mesterséges erdősítés. Mivel egy területen legalább három évig gazdálkodott, mintegy 300 körülire tehető ez időben a debreceni *vákáncsos családok* száma.

Dr. Kiss Lajos említett cikkében 1924-ből 850, 1935-ből 250, 1940-ből 160 debreceni *vákáncsos család*ot említ. 1924-es adata túlzott lehet, bizonyára benne van az alkalmi erdei munkások száma is. A későbbi adatokban pedig aligha vannak benne a nem az erdőn lakó *vákáncsos családok*.

A Debreceni Városi Tanács 1935-ben elhatározta, hogy egy helyre telepíti a szétszórta élő *vákáncsosok* egy részét. 1937-ben a Veker-lapason, a Kati-hídnál 48 *vákáncsos* családot telepítettek le, akik eddig szétszórta éltek az erdőpusztákon, hogy a monostorpályi út mentén a terméketlen homokot erdősítsék. E telep részben még ma is áll.

A régi *vákáncsos*ság mint társadalmi réteg megszűnt. Vákáncsosnak nevezhető hivatásos erdei munkás ma már nincs. Aki közülük, vagy utódaik közül erdészeti munkát végez, ma már jól fizetett erdőgazdasági munkás. Végleg eltűnt a *vákáncsosnyomor*, s vele együtt a földkunyhó és szociális elesettség, amelyre ma már csak az idősebbek emlékeznek.

A gyéritések témájának szentelték az Allgemeine Forstzeitschrift 1975. augusztus 23. 33/34. számát. A vendégszerkesztő prof. dr. Peter Abetz a Baden-Württembergi Erdészeti Kísérleti és Kutató Intézet Faterméstani Osztályának vezetője volt. A gyéritések új irányelveinek és technológiájának, munkaszervezési és ökonomiai kérdéseinek megítélésére, az új gépek bemutatására Braunschweigben került sor ülés-szak keretében. Az itt elhangzott előadások, viták és a bemutató tapasztalatainak összefoglalása képezi az említett lapszám lényegét.

Tekintettel arra, hogy hazai gyéritési kísérleteink eredményei, erdőnevelési javaslataink gyakorlati bevezetése számos vonatkozásban a braunschweigi rendezvényen elhangzottakhoz hasonló, célszerűnek látszik a lapban közöltek ismertetése és a számkunkra fontosabb megállapítások kiemelése.

P. Abetz:

A gyérités vége, avagy változása?

(Ende oder Wende der Durchforstung? AFZ 653.)

A különös cím tulajdonképpen a gyéritési tanácskozás és bemutató mottójára utal, ami a több, mint 1200 résztvevőben a rendezvény befejezése után kialakult. Az előadások felölelték a gyérités komplex témáját, amelyek után bemutatták a különböző közelítő utakat, a mértani gyéritést, valamint a magas színvonalú gépesítési megoldásokat. A gyéritések racionalizálási kísérleteit mégsem sikerült meggyőzően bemutatni, mert hiányzott a nélkülözhetetlen partnert jelentő erdőművelés.

Igy alakult ki az a benyomás, hogy a rövid távú megoldásokért és a vélt előnyökért nem vették kellően figyelembe a gépesítés erdőművelési hatásait. Elérkezett a legfőbb ideje annak, hogy a gazdaságpolitikai célok figyelembevételével határozzák meg az erdőművelési lehetőségeket. Ezen a téren még nagy a bizonytalanság. A termőhelyfeltárás megalapozza a fafajmegválasztást. A termelési célok megvalósítására ezt követően kerülhet sor. Ehhez nem ad a kutatás elegendő ajánlást a sokszor ellentmondó kutatási eredmények miatt. Ugyanakkor a gyakorlat még túlságosan ragaszkodik a hagyományos megoldásokhoz. Hiányzik a kipróbált kapcsolat az erdőművelési kutatás és gyakorlat között.

A gazdasági problémák a napi feladatok megoldására irányították a figyelmet. A korábbi években alakult ki az annakidején szintén vitatott gépesítés az erdősítési munkákban. Ennek eredményei a jelen problematikus faállományai lettek. Napjainkban a gyéritési eljárásokon van a sor, amelyek a holnap és a holnapután gondot jelentő faállományait szülik egészen a vágáskorig. Nagy veszélyt jelent, ha az erdőművelés nem veszi a gyéritéseket ismét azonnal a gondjaiba és ha csak az ösidőkben bevált hagyományokhoz ragaszkodik.

A mai helyzet súlyosabb választ előlédzte, hogy az erdész többoldalúan ösztönzik, reformokkal terhelik, és előlédzik annak a veszélyét, hogy elveszti a kapcsolatot az erdővel, amelynek neveléséhez határozott utasításokra van szükség. A gazdasági kényszer hatására könnyen elvész a gyérités valóságos célja, amelynek lényege a

faállományok termelési cél szerinti formálása, nem pedig a gyérités magas jövedelmezősége.

A megoldásra váró feladatokat logikai sorrendben kell rendezni. A termelési cél az első, amit az erdőművelési technikai lehetőségek követnek a szükségletek figyelembevételével. Csak ezek után vizsgálhatók a munkatechnikai eljárások, amelyek alapján az erdészeti gépipar segíti a feladatok megoldását.

Magyarországon mi is sokat hangsúlyozzuk a termelési célok konkrét meghatározásának szükségességét. Nálunk az erdőművelési alapok döntő jelentőségűek a gyéritési kutatásban, bár előfordul, hogy egyes erdőművelő szakemberek ezt nem így tartják. Őket vagy a hagyományos, klasszikus eljárások becsontosodott követői között lehet megtalálni, vagy azok között, akik erdőnevelési kísérleteinket csak felszínesen ismerik. A napi gondok megoldása jelentős erőfeszítéseket igényel. Hiba itt akkor keletkezik, ha a távlati célok megvalósítására nem teszik meg a szükséges intézkedéseket. Az erdőművelés a jövő időszak fagazdasági eredményeit növeli, amelynek során a távlati célkitűzésekre kell a figyelmet összpontosítani.

Josef Strattmann:

A gyérités többszintű szempontjai

(Die vielschichtigen Aspekte der Durchforstung. AFZ 654—656.)

Ezzel a címmel foglalta össze a szerző az előadásokat és a pódiumvitát.

Az állománylétesítés és a jövő gyérités (Kramer).

A célra orientált erdősítéssel a jövő gyéritési gondjait csökkenteni lehet. Kisebb csemeteszámban és erősebb gyérités a pénzbevételt is növeli. Lucfenyő erdősítéshez 2500—3000 db/ha csemetét javasol, erdeifenyőhöz 10 000—15 000 db/ha, duglász fenyőhöz 3000—3500 db/ha. A sortávolság 2,5—3,0 m, amely nem eredményez túlzott ágasságot, viszont növeli az egyes fák állékonyságát és a gépesítési lehetőségeket.

Gyérités és trágyázás (Gussone).

Az erős gyéritések alkalmával végzett trágyázás eddig nem járt kellő eredménnyel valószínűleg azért, mert a gyérités kedvező fiziológiai és tápanyagellátási hatását a trágyázás nem tudja túlszárnyalni. Néhány előzetes megállapítást azonban érdemes figyelembe venni:

— Mésszel és foszforral való trágyázás előtt a gyérités hasznosnak ígérkezik.

— Nitrogén adagolásnál jó termőhelyen legfeljebb alsó gyéritést, gyengébben az uralkodó szintbe való erősebb beleyülést célszerű végezni.

— Nagyobb a hatékonyság, ha a nitrogén trágyázást a gyéritési időszak második felében végzik.

A közelítési károk keletkezése és következményei. (Fries, Stockholm). A közelítési károk gyorsan keletkeznek, esetenként hamar elmúlnak. Az alacsony abroncsnyomás és a lánctalp csökkenti a talajkárokat. A talajtömörítés növedékvesztéssel jár. A lucfenyő 2 cm-nél vastagabb gyökereiben a sérülést követően Fomes károsítás jelentkezik. Modell kísérletek igazolták, hogy pénzügyileg is kedvezőtlen a gyérités elhagyása. A legjobb eredményt a sematikus belevágásra épített szelektív gyérités adta.

Nagyobb értékkihozatal központi feldolgozás által. (Wechselberger).

A központi feldolgozás felfogható úgy is, mint fatermésnövelés technikai és kereskedelmi eszközök alkalmazásával. A kapacitás kihasználáshoz szükséges vékonyfamenység rendelkezésre bocsátása sokoldalú problémát okoz a fatelepeknek és az erdőtulajdonosoknak egyaránt. A központi feldolgozás első előfeltétele a kedvező piaci és felhasználási szerkezet. Amennyiben ez hiányzik, az erdőben a mobil feldolgozás kedvezőbb megoldásokat nyújt.

Vékonyfa és kereslet. (Schulz).

A cellulóz-, a farost- és faforgácsipar technológiai fejlődésének következtében az utóbbi években a minőségi igények csökkentek, a felkészítési módok követelményei növekedtek. További egyszerűsítés várható a vékonyfa számbavételét és elszámolását illetően. A felkészítési követelmények egységesítése érdekében az erdőgazdaságnak meg kellene adnia, hogy középlejártatú időszakokra milyen mennyiséget és választékot tud rendelkezésre bocsátani. Ez megkönnyíti az ipari beruházások tervezését is.

Gépesített gyérítési és munkagazdálkodási követelmények. (Rehschuh).

A gyérítés-gépesítés növekvő szellemi igényeket támaszt a munkásokkal szemben. A gyors technológia-váltás csökkenti a tapasztalatok értékét, a gépesítés nagyobb pszichológiai megterhelést okoz (vibráció, zajhatás). A kiképzésben nagy az elmaradás, követni kell a mezőgazdaság jó példáját, Minél inkább gépesített a termelési eljárás, annál kevésbé befolyásolja a munkás a teljesítményt. Ezért a bérezést is felül kell vizsgálni.

A *pódiuvita* témái a gyérítés célja, a belevágási erély, a sokféle technika behatárolása volt. Eszerint a gyérítés célja a faállománytól elvárható legnagyobb érték-teljesítmény elősegítése. Az erdőművelés és a fatermésztan a belevágás erélyét bizonyos határok között tartja helyesnek, amelyek meghatározó tényezői a véghasználatra tervezett törzsszám és a termelési biztonság. A technika ma a lehetőségek tömegét kínálja. A fejlesztést célszerűen be kell határolni, bár ennek az NSZK-ban a jelenlegi gazdasági rendszer ellentmond. A tanulmányúton bemutatott sok prototípus helyett szívesebben láttak volna a résztvevők a széles gyakorlat számára megfelelő fakitermelési eljárásokat és sorozatban gyártott gépeket.

Végül megállapították, hogy a gyérítésekre receptmegoldásokat nem lehet adni. Világosan kitűnt, hogy az erdőnevelés területén meglévő mizériáért nemcsak a gépi megoldások hiánya, hanem az erdőművelési koncepció is felelős.

A mi vonatkozásunkban magam részéről a következőket szeretném kiemelni:

— Több esetben szorgalmaztuk már éppen a nevelővágások racionalizálása érdekében az ültetési hálózat bővítését. Sajnos azonban e téren hazai gyakorlatunkban még nincsen egységes szemlélet. Elegendő itt az erdőgazdálkodó szervek és az erdőfelügyelőségek ide vonatkozó vitáira utalni.

— Nálunk a gyérítésekkel egybekapcsolt trágyázások vizsgálata még csak a kezdeti szakaszban van.

— A közelítési károk a nevelővágásokban ma még nem túlzott mérvűek, ezek elhárítására azonban a gépesítés fejlesztésével arányban nekünk is időben fel kell készülni.

— A vékonyfa központi rakodókon való koncentrált feldolgozására már napjainkban is célszerű gondolnunk a termelési volumen és a faipari kapacitás függvényében.

— A nevelővágásokhoz szükséges szakmunkások kiképzése nálunk még szerény mértékű, mert megfelelő géprendszer nem áll rendelkezésre.

— Nevelővágásaink végrehajtása gépesítés nélkül tovább már nem oldható meg. A megfelelő géprendszer kiválasztására azonban csak később kerülhet sor. Egyelőre az egyszerű kis-gépek alkalmazásával lehet a feladatok megoldásában némiképp segíteni.

Jól kiegészíti a gyérítésről elmondottakat a lapban található ismertetés, amely 20 különböző gépet mutat be. A lapban ismertetett gépekhez hasonló berendezéseket láttunk az 1972. évi KGST konferencián Vilniusban. Megvan tehát annak a lehetősége, hogy nevelővágásaink egységes géprendszeréhez a megfelelő gépegységeket kiválasszuk. Kár azonban, hogy e gépek közül több a prototípus, ami a gyakorlati alkalmazást késlelteti.

Befejezésül ki kell emelni még a lapszámban megjelent cikkek közül a következőt:

P. Abetz:

Döntési segédlet lucfenyő állományok gyérítéséhez

(Eine Entscheidungshilfe für die Durchforstung von Fichtenbeständen. AFZ 666—667.)

Hosszúlejárátú kísérletek eredményeként levezették a lucfenyvesek gyérítésének törzsszámgörbéit. A görbe levezetésénél öt fix pontot vettek figyelembe: a véghasználati törzsszám, az üzembiztonság, a vastagágúság elkerülése, a fatermés áthelyezése vastagabb választékokra, az erdősítési törzsszám.

Maximum 400 db/ha véfat jelölnek ki. A törzskiválasztó gyérítést 10—15 m felsőmagasság elérésekor kezdik és 20—25 m-es felsőmagasság eléréséig folytatják, majd 30 m-es felsőmagasságig alsógyérítést végeznek. A gyérítésekkel a visszatérést mintegy 3 m-es felsőmagasság-növekedés után tervezik.

Zárószóként célszerű rámutatni arra, hogy az erdőnevelés Európa-szerte újra előtérbe kerül. A különböző eljárások elősegítik a gépesítést, az élőkunakör és a gazdaságosság égető problémáinak megoldását.

Az erdőnevelési kutatás eredményeként mi is új technológiákat dolgoztunk ki. Néhány géppel is rendelkezünk. A gyakorlat gondjainak korszerű megoldása érdekében azonban egész erdőnevelésünk átfogó rendezésére és további fellendítésére van szükség.

(Ref.: dr. Solymos Rezső)